

про оренду та контракт на управління, є тимчасовими заходами для поліпшення економічних показників діяльності державних підприємств, розвитку малорентабельних підприємств стратегічного значення, що можуть протидіяти темпам та обсягам приватизації, та потребують подальшого вивчення, вдосконалення, практичного застосування.

Література

1. Ельмурзаєв А.Х. Приватизация в России и за рубежом: сравнительный анализ. URL: http://www.mirkin.ru/_docs/_dumnaya/dis/disElmurzaev.pdf
2. Соловйов В. Особливості реформування державного управління Великобританії. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/>
3. Аналіз іноземного досвіду приватизації та управління державними правами власності. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/.pdf>

УДК 349.6(043.2)

Костицький В.В., д.ю.н., професор,
президент Міжнародної екологічної академії, м. Київ, Україна

ПРО ДОКТРИНУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА: ЗМІНА ПАРАДИГМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У ХХІ ст. глобалізм став сферою, що охопила політичне, економічне життя та охорону довкілля, а сама охорона довкілля перетворилася у невід’ємну складову економічного, політичного і духовного життя сучасного глобального громадянського суспільства – нового суспільного явища, яке характеризується появою політичних і неполітичних інституцій, що об’єднують людей різних країн незалежно від державних кордонів.

У зв’язку із цим необхідно ще раз окреслити уже усталені в науці концептуальні основи сучасної екологічної доктрини [4, 2003; 8, 2018], на якій має ґрунтуватися як державна екологічна політика так і розвиток екологічного права:

– суспільство і природа є системою взаємозалежних підсистем, де природні зв’язки людини і середовища її існування органічно переплітаються з її соціальними, органічними зв’язками;

– в результаті нерозривності взаємодії суспільства і природи ці дві системи утворили єдину глобальну систему «суспільство-природа», яка складається з двох підсистем, що відповідають двом формам взаємодії суспільства і природи — використанню й охороні природного середовища: економічної – спрямованої на використання, споживання і перетворення природи людиною, завданням якої є забезпечення задоволення економічних інтересів суспільства; екологічної – яка виражає екологічні інтереси людини, а отже і всього суспільства в чистому,

здоровому, продуктивному і різноманітному довкіллі;

- в центрі глобальної системи «суспільство-природа» знаходиться людина, яка виступає одночасно як суб'єкт впливу на природу в результаті своєї практичної діяльності (в економічній підсистемі) та як об'єкт, що здійснює такий вплив в екологічній підсистемі;

- природа і суспільство разом становлять глобальну соціо-екосистему – довкілля, яке оточує людину. Конфлікт цих або руйнування хоча б однієї із підсистем призводить до загибелі багатьох людей, людства (суспільства) і природи в цілому;

- умовою подальшого існування людини є єдність суспільства і природи, їх гармонійна взаємодія на засадах сталого розвитку та відповідно до вимог екологічного права [4, 2003].

Система «суспільство-природа» розвивається за законами діалектики, що припускає єдність і взаємозв'язок природного і соціального світу, перехід кількісних змін у суттєві якісні зміни, єдність протиріч і боротьбу протилежностей як джерело поступального руху вперед, заперечення. Ці закони однаковою мірою поширюються як на екологічні, так й економічні відносини.

Довкілля (навколишнє природне середовище) – це необхідний і доступний для буття людства простір, що зазнає впливу суспільства, яке у ньому живе. Це середовище частково дає природа і почасти створює сама людина. Суспільство пов'язане з природою своїм походженням, існуванням і майбутнім [4, 2003].

Відносини охорони довкілля і раціонального природокористування, по суті, є відносинами присвоєння природних чинників як у процесі виробництва, так і в забезпеченні зовнішніх умов життєдіяльності людини, соціально детермінують усю систему зв'язків суспільного виробництва. Інакше кажучи, екологізованому стану (рівню розвитку) продуктивних сил повинна відповідати екологізована система суспільних відносин – економічних, політичних, правових.

Еколого-економічна ситуація, яка склалася нині в Україні, вимагає переосмислення, перш за все, методологічних підходів до охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів. Серед першочергових завдань сьогодення – вироблення нового понятійного апарату, методології, розвиток теорії та вдосконалення на цій базі механізму управління і законодавства, створення ефективного економіко-правового механізму охорони довкілля.

Вищезазначене обумовлює постановку питання про нову парадигму еколого-правової доктрини [2, 2019; 7, 2011], в основі якої має бути право людини на сприятливе довкілля [2, 2019]. Конституційоване в Україні та ряді інших держав право людини на екологічну безпеку не відповідає сьгоднім завданням попередження можливої глобальної катастрофи, оскільки реалізація права на екологічну безпеку обмежена із рядом

перешкод:

- нормативи екологічної безпеки визначає держава з врахуванням фінансових можливостей держави у баченні соціальних пріоритетів розпорядника бюджетних коштів;

- нормативи екологічної безпеки визначаються на підставі наукових досліджень, які не враховують пролонгованість негативного впливу забрудненого довкілля на людину та можливий сумарний ефект такого впливу із врахуванням акумуляції в людському організмі усіх наявних забруднень;

- у визначенні нормативів екологічної безпеки присутня суб'єктивна складова, в результаті чого держава встановлює ліміти використання природних ресурсів та граничні обсяги забруднень довкілля не для усіх шкідливих речовин, що спрямовуються у навколишнє природне середовище в результаті антропо-техногенної діяльності суспільства, а тільки щодо певної частини цих емісій у повітря та водні об'єкти;

- не розроблені нормативи якості довкілля, а наявна у законодавстві та розроблена за участю автора норма Закону України про охорону навколишнього природного середовища щодо відповідальності суб'єктів господарювання за погіршення якості довкілля була вилучена Парламентом за ініціативою керівництва Міністерства охорони навколишнього природного середовища у кінці 90-х років;

- розробка нової доктрини екологічного права вимагає також перегляду філософії функції екологічної держави, яка впливає на традиційне розуміння змісту і завдань діяльності ліберальної держави. Тут мова має йти про пріоритет права людини і та суспільства людей на збереження роду, свободу жити у здоровому довкіллі та збереження цього довкілля для нинішнього та майбутніх поколінь; такий підхід пов'язаний із важливими соціолого-правовими та філософсько-методологічними новелами розвитку теорії екологічного права, уточненням його місця в загальній системі права, перегляду співвідношення екологічного права і екологічного законодавства

Отже, нова парадигма розвитку екологічного права потребує врахування проблеми цілісності права, одним із проявів якої поряд з його поділом на публічне і приватне та їх єдністю є формування комплексної субгалузі права – глобального екологічного права, яке поєднує в собі і форми публічного права, і форми приватного права, норми міжнародного права і норми національного права, включає як норми екологічного законодавства, так і норми інших галузей права.

З нормативного погляду екологічне право – це система правових норм, що регулюють суспільні відносини на основі спільного предмета правового регулювання, яким є відносини в галузі охорони, використання, відтворення всіх природних ресурсів, екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища в цілому, цінних природних

об'єктів і комплексів, екосистем та ландшафтів, клімату, життя і здоров'я людей від негативного впливу забрудненого довкілля. Джерелами, тобто нормативно-правовими документами, в яких може існувати, «жити» екологічне право, міжнародні договори, інші акти міжнародного права, конституції та закони, інші нормативні правові акти [4, 2003].

Отже, екологічне право містить блок національного і міжнародного законодавства, яке регулює відносини в галузі охорони навколишнього природного середовища загалом, включаючи «екологізовані» норми інших галузей права, взаємопов'язане з іншими галузями права і може реалізовуватися тільки у взаємодії з ними.

Оскільки мова йде про нову концепцію розвитку екологічного права, можна використати у якості варіанту висунуту автором ще у 1992 р. концепцію «екологічного дерева», яка містить наближений перелік необхідних правових актів у галузі охорони навколишнього природного середовища, відображає взаємодію та загальні принципи їх підготовки, становлення системи екологічного права [4, 2003].

Вибір моделі взаємодії суспільства і довкілля у сучасному організованому глобальному громадянському суспільстві уже не може бути результатом випадкових рішень або справою однієї чи кількох держав, стає загальнопланетарним завданням. Формою його вирішення може бути ухвалення Екологічної Конституції Землі [6, 2011], що потребує також з'ясування багатьох політико-правових питань, а також утвердження моделі екологічної держави [3, 2018], що дозволило б поєднати міжнародні та національні правові та інституційні важелі охорони довкілля.

Література

1. Kostytsky Vasyl. Ensuring ecological safety or ensuring a favorable environment: theoretical and legal justification of the function of a modern ecological state / Vasyl Kostytsky // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University – <http://jpnu.pu.if.ua>, Vol. 5, No. 2 (2018), 25-32.

2. Kostytsky V. Environmental Law as the Theologically Sociological Phenomenon. Yearbook of Ukrainian Law: Coll. Of scientific papers / responsible for the issue O.V.Petryshyn. Kharkiv: Law, 2019. № 11. 472 p. (p. 315-327).

3. Костицький В.В. Сучасна держава – екологічна держава: соціолого-правовий підхід. Соціологія права. 2018. № 1-2 (24-25). С. 102-110.

4. Костицький В.В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні) / Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи. К.: УСП МСБ «Eusmeu», 2003. 772 с. (Серія «Екологічна бібліотечка»; №5) (Бібліотечка журналу «Малий та середній бізнес»).

5. Костицький В.В. Закон перманентної концентрації капіталу: економічна історія та українські реалії / Ін-т законодав. передбачень і правової експертизи. К., 2003. 198 с.

6. Екологічна Конституція Землі. Методологічні засади / [В.В. Костицький

та ін. за ред. акад. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Ю.Ю. Туниці]. Львів: РВВ НЛТУ України, 2011. С. 370-381.

7. Костицький В.В. Становление и развитие института экологических прав человека в законодательстве Украины / В кн.: Правовая система Украины: история, состояние и перспективы: в 5 т. Харьков: Право, 2011. Т. 4: Методологические основы развития экологического, земельного, аграрного и хозяйственного права / под общ. ред. Ю.С. Шемшученко. С. 209–247 (в соавт. с А.П. Гетьманом, д-р. юрид. наук, проф., акад. НАПрН Украины).

8. Костицький В.В. Теоретико-методологічні засади розвитку екологічного права. Кн.: Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні: колективна монографія / відп. ред. Т.Є Харитонова, І.І. Каракаш. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 722 с.(С. 418-441).

УДК 342.951:351:82(043.2)

Ленівський Р.В., к.ю.н.,
Юридична компанія «Ти і право», м. Київ, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВІТРЯНИХ ТРАНСПОРТНИХ КОРИДОРІВ В УКРАЇНІ

В контексті розвитку євроінтеграційних процесів спостерігаємо зростання наукового і практичного інтересу до розвитку окремих галузей України, а саме транспортної системи України. Особливої актуальності в контексті вищесказаного заслуговує авіаційна галузь. Тому, сьогодні спостерігаємо навантаження на соціальні, регіональні та міжнародні повітряні коридори України.

Відповідно, в сучасних умовах розвитку авіаційної галузі питання організації та функціонування міжнародних транспортних коридорів та залучення їх до міжнародної транспортної мережі має не лише наукове але і практичне значення. Науковий інтерес до тематики дослідження обумовлений факторами глобалізації, досягненнями науково-технічної революції, світовими інтеграційними процесами.

Міжнародні транспортні коридори (МТК) – сукупність різних видів транспорту, що забезпечують значні перевезення вантажів і пасажирів на напрямках їх найбільшої концентрації. Транспортні коридори виконують роль кровоносних судин у світових інтеграційних процесах.

Використання подібних коридорів дає значні фінансові здобутки для держави, проте транспортна система України в силу своєї застарілості, недокомпоектованості, часто людському фактору втрачає позиції на міжнародному ринку перевезень та не приносить прибутку державі і авіаційній галузі.

Усі фактори в умовах жорсткої конкуренції призводить до витіснення